

УДК 785.161

**МОРАЛЬНО-ЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ КОХАННЯ
У ТВОРЧОСТІ ВОЛОДИМИРА ІВАСЮКА**

Голощук О. О.

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, Україна,
Луцьк

Предметом дослідження є морально-етичні проблеми кохання у піснях Володимира Івасюка на власні поетичні тексти. Мета статті – висвітлення образних і понятійних характеристик кохання у творах композитора. Методологія роботи полягає у здійсненні музикознавчого аналізу пісень «Червона рута», «Я піду в далекі гори», «Пісня буде поміж нас». Результатом дослідження стало вирізнення емоційно-семантичних граней реценції кохання на поетичному і музичному рівнях. У висновках стверджується, що І. Івасюк не вживає прямо слово «кохання», але в характеристиці цього почуття проявляються багатство внутрішнього світу митця.

Ключові слова: морально-етичний, кохання, творчість, образний, понятійний, реценція.

Голощук А. А. Морально-этические проблемы любви в творчестве Владимира Ивасюка / Восточноевропейский национальный университет имени Леси Украинки, Украина, Луцк

Предметом исследования являются морально-этические проблемы любви в песнях Владимира Ивасюка на собственные поэтические тексты. Цель статьи – освещение образных и понятийных характеристик любви в произведениях композитора. Методология работы заключается в осуществлении музыковедческого анализа песен «Красная рута», «Я пойду в далекие горы», «Песня будет среди нас». Результатом исследования стало выделения эмоционально-семантических граней реценции любви на

поэтическом и музыкальном уровнях. В выводах утверждается, что В. Ивасюк не принимает прямо слово «любовь», но в характеристике этого чувства проявляется богатство внутреннего мира художника.

Ключевые слова: морально-этический, любовь, творчество, образный, понятийный, реценция.

Goloschuk O. O. The moral and ethical problems of love in Volodymyr Ivasyuk's creation / Lesya Ukrainka Eastern European National University, Ukraine, Lutsk

The subject of research is the moral and ethical issues of love in the songs by Volodymyr Ivasyuk on own poetic texts. The aim of the article is lighting of imaginative and conceptual characteristics of love in the composer's works. The methodology is the implementation of musicological analysis of the songs «Red Rue», «I'll go to the distant mountains», «Song will be among us». The result of research is the distinction of emotional and semantic facets of reception the «love» on poetry and music levels. In conclusion states that V. Ivasjuk not directly take the word «love», but the richness of the inner artist's world evident in the characteristic of this sensation.

Keywords: moral and ethical, love, creativity, imaginative, conceptual, reception.

Вступ. Морально-етичні орієнтири того чи іншого народу є тим ґрунтом, на якому виростають майбутні покоління. Вказані орієнтири виражаються у художній творчості носіїв національного мислення. Серед таких «знакових» особистостей є Володимир Івасюк, що власною творчістю здійснив неоціненний внесок у розвиток морально-етичної культури українців. Фестиваль «Червона рута», однойменний фільм, Чернівецький музей пам'яті В. Івасюка [1], спогади, ессе – все це зберігає пам'ять про українського митця, що змусив лунати національне слово в складних умовах брежнєвської стагнації.

Життю і творчості В. Івасюка присвячені праці сучасників, друзів, колег, шанувальників, зокрема праці Л. Криси [2], Т. Унгурияна [3], М. Івасюка [4; 5], І. Лепши [6] та інші, основні ідеї яких враховуємо у даному дослідженні – С. Замієвського [7], В. Зінкевича [8], І. Леонова [9], П. Нечаєвої [10] та ін.

Окремої уваги заслуговує літературно-публіцистичне видання «Володимир Івасюк. Життя – як пісня» в упорядкуванні директорки Чернівецького музею композитора П. Нечаєвої [11], де вміщено спогади та ессе С. Ротару, В. Зінкевича, Н. Яремчука, Р. Братуня, Л. Мазепи, О. Злотника, І. Кушплера, Ю. Рибчинського та інших митців, а також батька Михайла, сестер Галини та Оксани. Вагомим інформаційним джерелом є сайт «Сторінки пам'яті Володимира Івасюка» в редакції І. Чумаченка [12] та ін. Проте, унікальність творчої спадщини В. Івасюка потребує наукового осмислення крізь призму виявлення її морально-етичних характеристик.

Формулювання мети та завдань. Метою даного дослідження є висвітлення образних і понятійних характеристик кохання у творах Володимира Івасюка. Для цього поставили такі завдання: оглянути висвітлення творчості Володимира Івасюка в сучасних наукових і популярних виданнях; проаналізувати найбільш знакові пісні композитора про кохання на власні тексти; вирізнити образні й понятійні характеристики концепту «кохання» в піснях митця. При цьому в дослідженні морально-етичних проблем кохання (прив'язаності концепту кохання до лексико-семантичної групи, у створенні семантичної сітки тощо) звернулися до досвіду таких вчених як С. Мартинек [13] та І. Мінькова [14].

Виклад основного матеріалу статті. Аналізуючи предмет дослідження, спробуємо підійти до творчості В. Івасюка з позицій герменевтичного підходу, аналізуючи особистісні характеристики, вплив родоводу, оточення та інших чинників, що зумовили світобачення митця. Тому звернемося до спогадів людей, які були особисто знайомі з В. Івасюком і «з перших вуст» свідчать про тип особистості композитора, про феномен митця, чий світогляд, характер, відношення до людей відобразилися у піснях, які аналізуватимемо нижче.

Василь Зінкевич, «Щоб його промінь не згас»: «Він любив слово, пісню, музику свого народу, творив пісню свою для молодих, хоча любили його люди різного віку. Такий молодий, але вже такий мудрий – Івасюк був гуманістом. Він не порушував і не руйнував душі молодих людей – він їх облагороджував.

Його пісні розлетілися по всьому світові. Ось у чому я вбачаю феномен Володимира Івасюка» [11, с. 65].

Софія Ротару, «Весняний парус української пісні»: «Володя одним з перших в українській естраді зумів органічно поєднати народний мелос із сучасною інтерпретацією й одержати таку яскраву, незвичайну неповторну музику... Композитор любив свою роботу до самозабуття. Та любов відчутна у його піснях, романсах, баладах. Увесь його залишений нам у спадок, був не короткочасним спалахом, а великою творчістю, що відбувалася в болісних роздумах, довготривалих пошуках і сумнівах» [11, с. 18–19].

Назарій Яремчук, «Орфей синіх гір»: «У музиці його, у віршах відчувалося філософське ставлення до буття. Тонке відображення високих нюансів любові, інтимних переживань пронизувало твір невидимими променями справжнього» [11, с. 57].

Лешек Мазена, «Явище у музичній культурі»: «Пісні Володимира Івасюка – це яскравий слід і барвистий, самобутній узор в чудовій вишиванці національної пісенної історії української музики періоду розквіту нової хвилі музичної творчості в цьому жанрі – такому простому у сприйнятті і такому складному для створення» [11, с. 95].

Отож, найголовнішими у творчості душевно-тонкого, ліричного В. Івасюка стали теми України та кохання. Зрештою, вони міцно переплелися між собою – у символіці гаряче любимої Батьківщини й коханої дівчини, у трепетному відношенні до рідної землі та дівочого образу. З метою відображення морально-етичних проблем кохання у творчості В. Івасюка звернемося до трьох найбільш «знакових» пісень композитора на власні поетичні тексти – «Червона рута», «Я піду в далекі гори», «Пісня буде поміж нас».

Як свідчать матеріали біографії Володимира Івасюка [12], душевним поштовхом до виникнення «Червоної руги» стало студентське кохання до однокласниці з Чернівецького медичного інституту Марії Соколовської. Як вказує Наталія Фещук, автор статті газети «Чернівці», «На курсі майже всі знали, що Івасюк був у неї закоханий, і що «Червона рута» присвячувалася саме

Марії. Звичайно, документального підтвердження останньому немає, проте, як згадує Соколовська, перший варіант пісні він показав їй ще у 1968 році (твір було завершено у 1970-му). Тож цілком імовірно, що саме ця дівчина надихнула Івасюка на „Червону руту”» [15]. Сама юна муза зізнавалася: «Уже пізніше мені розповіли, що Івасюк був закоханий у мене, але сам він ніколи не зізнавався. Мабуть, йому легше було про все сказати у піснях. Через багато років я прочитала рядки його пісні «Елегія для Марії», і лише тоді зрозуміла всю глибину його почуттів до мене» [15].

Нижче представляємо світлину невідомого тоді студента-медика В. Івасюка з М. Соколовською та автограф пісні «Червона рута» з особистого архіву жінки, які подаються у статті Н. Фещук «Я ще не все тобі сказав...» в газеті «Чернівці» [15].

Рис. 1. В. Івасюк з М. Соколовською

Поетичний текст пісні знаходимо на сайті «Сторінки пам'яті Володимира Івасюка» [12]. Шляхом аналізу семантичної сітки концепту кохання в пісні «Червона рута» виявили, що кохання та кохана представлені таким лексичним рядом: «чари», «печаль», «єдина», «врода», «мрії», а червона рута (в автографі вірша – «черлена рута») як символ цього кохання – це «чар-зілля», «сонце-рута», «квітка надії».

Червена рута

Ти признався мені,
 Звічки в тебе ті сари, —
 І без тебе всі дні
 У поемі похорні
 Моє серце у місяць
 Ти гар-зіллям шукати,
 Сонце — руду знайти
 Чи мені згадувати?

Приспів: Червоною руду
 Не шукай вогорати, —
 Ти у мене єдиний,
 Тільки ти, повір,
 Твоє твоє врання —
 То є снігав врання
 То є білорав врання
 З шийнїм снір.

Току я тебе в снах
 У гірських землях
 До забутих сїсїнках
 Ти приходив до мене.
 Чи не треба мені
 Снігів твоїх снігів
 Твоє гадно чим ти
 У фізика в шийнїм снір...

Приспів... 18. XII. 40 Ю. Шевчук

Рис. 2. Автограф поетичного тексту пісні «Червона рута»

Робочі матеріали пісні «Червона рута» збереглися в Державному архіві Львівської області [16]. У пісні характеристикою кохання є його прив'язаність до лексико-семантичної групи, яка, з однієї сторони, висловлює тонкі особистісні почуття *світлої печалі, мрій і сподівань*, а з іншої — змальовує карпатську природу та має відгомін прадавніх народних ворожінь і вірувань у чарівну силу любові.

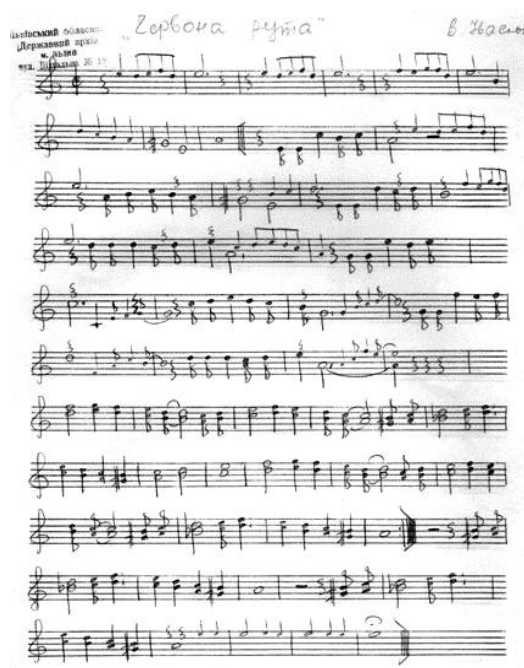

Рис. 3. Автограф музичного тексту пісні «Червона рута»

(Державний архів Львівської області)

В музиці це відтіняється яскравими ладогармонічними засобами – перемінним паралельним міноро-мажором, секвенційністю, підкресленням колориту пониженого II ступеня, в ритмічному плані – м'якою синкопованістю та іншими, що характеризують кохання автора.

Інша надзвичайно популярна пісня – «*Я піду в далекі гори*» (перша назва – «*Мила моя*») також має цікаву історію виникнення. Як вказує Степан Шпіц (телеоператор Чернівецького телебачення), Володимир написав пісню у власноруч виготовленому альбомі, подарував дівчині – Ніні Щербаковій – та написав: «Ця пісня була придумана під впливом якогось неясного образу, хоча і відчував, що цей образ повинен існувати в реальності. Я зрозумів, що пісня ця написана немовби під твоїм впливом і по праву повинна бути і твоєю» [12]. У цій пісні кохання також пов'язане зі зверненням до природи, але ілюструється (в різних варіантах пісні) вже зовсім іншою лексико-семантичною групою, де на перший план виходить кохана – «мила моя», «люба моя», до якої також вживається порівняння «квіте ясен цвіт». Романтичний герой знову звертається до сил природи – вітру в далеких горах. Його почуття виявляються через «весь блакитний світ», що в очах несе в дарунок милій, через «цілунки» й «радісні пісні», які несе в устах, та через «ласку» й «квіти весняні», що несе в руках, та ін. Таким чином, можемо стверджувати про надзвичайно *світлий, оптимістичний колорит* відображення етики кохання у пісні «Я піду в далекі гори», пов'язаний з весняною природою, радістю, ласкою, цілунками. Музична сторона пісні є цікавою насамперед завдяки оригінальній ритміці, синкопованість якої надає твору рис танцювальності. Яскравим є й використання мажору в завершенні форми, особливо завдяки початковій висхідній великій сексті з її просвітленою семантикою, від якої спускаються «трона» секвенції.

На завершення розглянемо твір «*Пісня буде поміж нас*». Серед значної кількості пісень Володимира Івасюка любовної тематики ця вирізняється, очевидно, присвяченням Галині Тарасюк, яка писала: «Не знаю, як можна назвати наші стосунки з Володею, але це було щось таке чисте, ніжне і гарне,

як маків цвіт, на який і тінь не впала. Більше нічого подібного у моєму житті не було» [12]. Семантична сітка кохання у творі спирається на лексичний ряд, що спочатку ґрунтується на виразах «твій самотній слід», «зимна осінь», а згодом здійснюється *модуляція настрою* – «...бо до тебе навесні / я повернусь, мила», внаслідок чого твір насичується оптимістичним колоритом – у коханої автор помічає «очей блакитний промінь», «голос – щедра повинь», а про себе співає: «я, мов колос, зелен колос, нею [повінню голосу коханої – *О. Г.*] повен». Розлуки не буде, бо закоханих об'єднає пісня, «пісня буде поміж нас». У музиці початковий настрій характеризується досить одноманітною мелодією із «затмареним» колоритом мінору з натуральним VII ступенем та відхиленнями до цього ступеня; натомість модуляція настрою підкріплюється інтонаційним «проривом» у високий регістр, набуттям мелодією танцювальних рис, появою гармонічного мінору та ін.

Висновки. На прикладі проаналізованих пісень можемо стверджувати про розмаїття морально-етичних граней кохання у творчості душевно-тонкого, ліричного В. Івасюка, які пов'язані з рідною землею, природою, Карпатами, знахарством, а також весною як порою розквіту любові та близькою серцю пісенністю. Найпоказовішим є поєднання теми кохання з темою України. Зрештою, вони міцно переплелися між собою – у символіці гаряче любимої Батьківщини та коханої дівчини, у трепетному відношенні до рідної землі та дівочого образу. Автор не вживає слова «кохання» прямо, але в характеристиці цього почуття відчувається величезне багатство внутрішнього світу митця, що став частинкою національного світу українців і відкриває множинні перспективи для його подальших досліджень.

Література:

1. *Чернівецький обласний меморіальний музей Володимира Івасюка: Путівник / Парасковія Нечаєва (уклад.). – Чернівці : Зелена Буковина, 2004. – 51 с.*
2. *Криса Л. Вернись із спогадів... Володимир Івасюк / Любомир Криса. – Львів : УКРПОЛ, 2008. – 360 с.*

3. Унгурян Т. *Монолог перед обличчям брата* / Тарас Унгурян. – Київ : Просвіта, 2003. – 72 с.
4. Івасюк М. *Елегії для сина* / Михайло Івасюк. – Ужгород: Карпати, 1991. – 100 с.
5. Івасюк М. *Монолог перед обличчям сина* / Михайло Івасюк. – Чернівці : Золоті литаври. – 2000 р. – 189 с.
6. Лепша І. *Життя і смерть Володимира Івасюка* / Іван Лепша // *Військо України*. – 1994. – № 6. – С. 99.
7. Замієвський С. *«Червона рута» – кривава і сонячна* / Станіслав Замієвський // *Культура і життя*. 2008. – 21 травня. – С. 6.
8. Зінкевич В. *Завжди у часі* / Василь Зінкевич // *Українська культура*. – 1999. – № 2. – С. 12.
9. Леонов І. *Правда через 30 років* / Іван Леонов // *Україна Молода*. – 2009. – 11 лютого. – № 25 (3546). – С. 2.
10. Нечаєва П. *Музи Івасюка* / Парасковія Нечаєва // *День*. – 2007. – 21 вересня. – № 160.
11. *Володимир Івасюк. Життя – як пісня: Спогади та ессе* / Парасковія Нечаєва (упоряд.). – Чернівці : Букрек, 2003. – 215 с.
12. Чумаченко І. *Сторінки пам'яті Володимира Івасюка* / Ігор Чумаченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ivasjuk.org.ua>.
13. Мартынек С. В. *Амбивалентность концепта любви (по результатам ассоциативных экспериментов)* / Свен Мартынек // *Культура народов Причерноморья*. – 2004. – N 49, Т.1. – С. 33 – 36 [Электронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/Articles/Kultnar/knp49_1/knp49_1_33-36.pdf
14. Мінькова І. Ю. *Концепт «кохання» в німецькому та українському пісенному фольклорі* / І. Ю. Мінькова // *Publishing house Education and Science*. – Режим доступу до джерела: http://www.rusnauka.com/NPM_2006/Philologia/4_min_kovai.doc.htm

15. Фещук Н. «Я ще не все тобі сказав» / Наталія Фещук // Чернівці. – 2005. – № 6.
16. Державний архів Львівської області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.archive.lviv.ua>.

Referenses:

1. *Chernivetskyi oblasnyi memorialnyi muzei Volodymyra Ivasiuka: Putivnyk / Paraskoviia Nechaieva (uklad.). – Chernivtsi : Zelena Bukovyna, 2004. – 51 s.*
2. *Krysa L. Vernys iz spohadiv... Volodymyr Ivasiuk / Liubomyr Krysa. – Lviv : UKRPOL, 2008. – 360 s.*
3. *Unhurian T. Monoloh pered oblychchiam brata / Taras Unhurian. – Kyiv : Prosvita, 2003. – 72 s.*
4. *Ivasiuk M. Elehii dlia syna / Mykhailo Ivasiuk. – Uzhhorod: Karpaty, 1991. – 100 s.*
5. *Ivasiuk M. Monoloh pered oblychchiam syna / Mykhailo Ivasiuk. – Chernivtsi : Zoloti lytavry. – 2000 r. – 189 s.*
6. *Lepsha I. Zhyttia i smert Volodymyra Ivasiuka / Ivan Lepsha // Viisko Ukrainy. – 1994. – # 6. – S. 99.*
7. *Zamiievskiy S. «Chervona ruta» – kryvava i soniachna / Stanislav Zamiievskiy // Kultura i zhyttia. 2008. – 21 travnia. – S. 6.*
8. *Zinkevych V. Zavzhdy u chasi / Vasyl Zinkevych // Ukrainska kultura. – 1999. – # 2. – S. 12.*
9. *Leonov I. Pravda cherez 30 rokiv / Ivan Leonov // Ukraina Moloda. – 2009. – 11 liutoho. – # 25 (3546). – S. 2.*
10. *Nechaieva P. Muzy Ivasiuka / Paraskoviia Nechaieva // Den. – 2007. – 21 veresnia. – # 160.*
11. *Volodymyr Ivasiuk. Zhyttia – yak pisnia: Spohady ta esse / Paraskoviia Nechaieva (uporiad.). – Chernivtsi : Bukrek, 2003. – 215 s.*
12. *Chumachenko I. Storinky pamiaty Volodymyra Ivasiuka / Ihor Chumachenko [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.ivasyuk.org.ua>.*

13. *Martynek S. V. Ambivalentnost kontsepta lyubvi (po rezultatam assotsiativnykh eksperimentov) / Sven Martynek // Kultura narodov Prichernomorya. – 2004. – N 49, T.1. – S. 33 – 36 [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupa : http://www.nbuv.gov.ua/Articles/Kultnar/knp49_1/knp49_1_33-36.pdf*
14. *Minkova I. Yu. Kontsept «kokhannia» v nimetskomu ta ukrainskomu pisennomu folklori / I. Yu. Minkova // Publishing house Education and Science. – Rezhym dostupu do dzherela: http://www.rusnauka.com/NPM_2006/Philologia/4_min_kovai.doc.htm*
15. *Feshchuk N. «Ya shche ne vse tobi skazav» / Nataliia Feshchuk // Chernivtsi. – 2005. – # 6.*
16. *Derzhavnyi arkhiv Lvivskoi oblasti [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.archive.lviv.ua>.*